Migraţia şi numele proprii feminine româneşti−privire diacronică

Mariana FLAIŞER*

Key-words: *tradition*, *magic*, *first name*

Alegerea numelui unui individ este o acţiune la care acesta nu are posibilitatea de a-şi exprima opinia în legătură cu numele prin care va fi identificat în societate. În general, părinţii sau naşii sunt aceia care, în funcţie de cultură, tradiţii, modă, selectează numele pentru copilul lor. În antichitate, la egipteni, de pildă, deşi

> nu exista acea instanţă numită de Platon „legiuitorul de nume", decât poate în ceea ce priveşte *numele ascuns*[1], există bunul simţ şi o judecată sănătoasă care îi împiedică să creadă că învelişul sonor al unui cuvânt ar trebui să se suprapună perfect peste obiectul pe care îl denumeşte (*Cartea egipteană a morţilor*, p. 18–19).

Şi totuşi, chiar dacă numele nu se suprapune perfect peste entitatea pe care-o numeşte în evoluţia ulterioară a acesteia, s-a constatat că numele poate influenţa destinul purtătorului de nume. În viziunea unor filozofi ai culturii există opinia că se poate observa o relaţie între nume şi drumul prin viaţă al omului[2].

În momentul alegerii numelui de către părinţi pentru copilul lor, dincolo de tradiţii şi credinţele care există într-un spaţiu etnic, un factor care trebuie luat în considerare este „moda lingvistică"[3]. Moda lingvistică care afectează inventarul onomastic românesc, inventar care ar trebui să asigure, alături de alte coordonate culturale, identitatea prin limbă a românilor, are printre cauze *migraţia* populaţiilor. Migraţia, nu doar a românilor spre alte teritorii lingvistice, dar şi a străinilor înspre

* Universitatea de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa", Iaşi, România.

[1] „Egiptenii antici considerau că adevărul *nume* era cel *ascuns*; acesta era atât de sacru încât era de nerostit. […] Era numele pe care se puteau opera vrăji, farmece"(vezi *Cartea egipteană a morţilor*, p. 18–19).

[2] „A l'heure actuelle, il existe encore des esprits qui croient à l'action du prénom sur l'individu: *l'onomancie* compte toujours des adeptes et a donné naissance à toute une littérature, qui n'est pas sans intérêt pour l'histoire de croyances" (Cf. Dauzat: 7–8)

[3] Despre această realitate lingvistică există câteva studii care abordează, printre altele, şi problema influenţei modei în onomastica românească, ca de exemplu: Elena-Camelia Zăbavă, *Onomastica românească sub influenţa modei lingvistice europene*, în vol. *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară şi etnofolclorică românească şi contextul european*, volum îngrijit de Luminiţa Botoşineanu, Elena Dănilă, Cecilia Holban, Ofelia Ichim, Iaşi, Editura Alfa, 2009, p. 393-400.; Gligor Guiţă, *Moda lingvistică 2007. Uzul şi abuzul*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2006; Iorgu Iordan, *Influenţa modei asupra numerelor de persoană*, în „Limba română", anul XXVIII, nr.1/1979 p. 41-50 etc.

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)

spaţiul românesc, este în momentul actual un fenomen extrem de dinamic, date fiind condiţiile sociale, economice şi politice din lumea contemporană.

Trebuie precizat că migraţia nu reprezintă doar o caracteristică a epocii actuale, ci reprezintă o constantă în existenţa umanităţii de mii de ani şi este o cauză care-l aşază pe „*dătătorul de nume*" în contact cu alte cuvinte a căror „sonoritate cvasimagnetică"[4] îl impresionează determinându-i alegerile. Aşa se explică de ce în inventarul onomastic feminin, şi nu numai, avem din cele mai vechi timpuri *nume străine* care s-au înrădăcinat în lexicul românesc, s-au adaptat modificându-se fonetic, suferind derivări multiple, fiind la baza unor hipocoristice pe care, la ora actuală, cu greu le putem recompune sau a căror formă originară e dificil de identificat[5]. Deşi, aşa cum notează N. Iorga, „din punct de vedere strict numeric antroponimia feminină este mult mai slab reprezentată în documentele istorice decât cea masculină" (Reguş 1999: 8), putem totuşi să aflăm din scrierile vechi un inventar de *nume feminine* care probează rolul migraţiei în realizarea corpusului onomastic feminin în limba română. Când facem referire la *migraţie*, avem în vedere schimbarea spaţiului vital al individului din teritoriul etnic natal, într-un alt teritoriu etnic, străin, atât din punctul de vedere al limbii, cât şi al tradiţiilor, al culturii în general.

Migraţia propriu-zisă, ca fenomen generat de cauze de natură economică, socială, politică etc., atrage după sine şi „migraţia" numelor feminine. Pentru secolele XIV–XVI, dinspre spaţiile slave, greceşti sau din alte teritorii vecine cu care românii au fost în contact, au intrat în inventarul onomastic nume feminine care se remarcă printr-o frecvenţă redusă şi o eufonie particulară. „Marghita, Margarita (1393), Calinichia (1424), Ringala (1411), Evdochia (1496)" etc.[6].

Migraţia nu a însemnat şi nu înseamnă nici astăzi doar pătrunderea unor populaţii străine în spaţiul românesc, ci şi desprinderea românilor din locurile de baştină şi plecarea spre alte ţări. Astfel, frumuseţea domniţelor române a făcut ca acestea să reuşească prin căsătorii cu nobili şi capete încoronate din unele ţări europene să asigure istoriei geneologiei caselor domnitoare din Europa rădăcini româneşti. Din familia Movileştilor, prin domniţa *Maria*, fiica lui Ieremia Movilă,

[4] Mathila Ghyka (1986: 42) notează că „această proprietate a numelor proprii de a avea o *sonoritate cvasimagnetică* a unor nume de persoane […] de locuri, a căror acţiune pare mai tainică totodată prin însuşi faptul că cuvântul nu are un trecut logic, vizibil şi pentru că subtilul dinamism de cristalizare, de eliminare sau de trezire a complexelor, prin asociaţii de sunete, ritmuri sau imagini se petrece în acest sanctuar voalat al subconştienţei".

[5] Aceste cuceriri de noi teritorii prin cuvânt, prin „*oştiri de cuvinte*" au loc la suprafaţă, deoarece în profunzime „caracterul naţional originar exercită forţa plastică asupra masei filologice pe care o primeşte de la străin pentru că s-o adapteze la felul său de-a fi". „Limba este expresia cea mai directă a caracterului naţional. Este prima pecete a spiritului uman pe lumea care-l înconjoară" (Madariaga 1983: 326–327).

[6] Vezi Reguş 1999: 9 şi Tomescu 2001: 69 şi 72. Concluzia la care ajung cercetătoarele menţionate cu privire la originea numelor feminine întâlnite în Ţările Române în secolele XIV–XVI până târziu în secolul al XIX-lea este că „majoritatea antroponimelor feminine din această perioadă aparţin onomasticonului creştin de expresie greco-slavă: *Dobra*, *Voica*, *Neaga*, *Rada*, *Slava*, *Stanca*, *Zlatna*, (Cf. Reguş 1999: 77–78). Între secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, cu predilecţie în secolul al XVIII-lea se întregistrează între numele feminine care circulau în Ţara Românească şi Moldova numeroase nume neogreceşti: *Caliopi*, *Calipso*, *Fotinia*, *Hariclea*, *Polixenia*, *Ralu*, *Zoe*", în timp ce în Transilvania erau prezente „prenume din repertoriul onomastic latin: *Aurelia*, *Claudia*, *Felicia*, *Lucia*, *Livia*, *Valeria*, *Silvia*" etc. (Tomescu 2001: 133).

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)

devenită contesa Potocki, „s-a răspândit sângele movileştilor în întreaga aristocraţie europeană”[7]. Trebuie să menţionăm că şi familia regală a Angliei are printre strămoşi o străbunică din Ardeal. Căsătoriile domniţelor române cu nobili străini erau urmate, în ceea ce priveşte corpusul de nume feminine, de numeroase nume străine pe care acestea le dădeau copiilor născuţi, sau în Ţările Române, sau aiurea, acolo unde erau purtate de destin: „*Ihume* şi *Caise Catum* erau surorile lui Radu şi fiicele lui Mihnea turcitul” (Gane 1933: 226–227), *Estera* şi *Benetta* erau fiicele Lucreţiei, sora lui Alexandru Voievod (sec. XVII); „Tomşa Vodă aduse din meleaguri apusene pe întâia lui soţie *Ginevra*” (*ibidem*: 206).

Dacă am limita analiza numelor feminine intrate în inventarul onomastic românesc doar în urma alianţelor nobiliare, am trunchia nejustificat imaginea antroponimelor de acest tip. Fenomenul migraţiei populaţiilor în secolele XVI–XIX este mult mai complex; Ţările Române au fost, atât în vechime cât şi astăzi, un spaţiu ospitalier pentru turci, greci, evrei, polonezi, germani, italieni, francezi etc. Nume ca: *Hana* (1796), *Fotini* (1828) (Caproşu, Chiaburu 2009: 3, 639), *Emilie*, *Cellestine*, *Arieta*, *Esmeralda*, *Emma*, *Clotilda*, *Eugenie*, *Amelie* (Bogdan 2004: 282, 291, 296, 308, 299) se întâlnesc din ce în ce mai frecvent în secolul al XIX-lea şi constituie modele antroponimice pentru românii din veacurile care au urmat. Unele asocieri de tipul: *Iosefina Găluşcă* (*ibidem*: 301) sau *Beatrice Plăcintă*, *Romina Cârâc*[8] şi alte de aceeaşi factură, unele nume mai vechi, altele de dată recentă, dovedesc nu doar asimilarea împrumuturilor neologice, dar mai ales, imposibilitatea unora de a percepe stridenţa şi comicul îmbinărilor menţionate[9].

În momentul actual, asistăm la o diversificare a surselor împrumuturilor de nume de persoană, ca o consecinţă firească a migraţiei românilor în cele mai diverse zone geografice ale lumii. Această migraţie are loc cu predilecţie după anii ’90 ai secolului al XX-lea, astfel încât copiii născuţi în ultimele două decenii poartă nume ca: *Aniela*, *Ingrid*, *Alina Samira*, *Renata*, *Lorena*, *Andrada*, *Elida*, *Rahela*, *Ruth*, *Tabita*, *Leila*, *Romina*, *Doris*, *Teona*, *Emma*, *Dona*, *Eveline* (*Evelina*), *Ioana*,

[7] Migrarea în alte spaţii naşte de foarte multe ori tensiuni etnice, astfel încât, şi în secolul al XVI-lea, ca şi acum, românii nu erau priviţi întotdeauna cu simpatie de către locuitorii din ţara de adopţie. O dovadă în acest sens este epitaful pe care polonezii l-au săptat pe cripta Anei Movilă, ajunsă contesa Potocki: „Aici zac oasele Anei Movileanca, de naştere moldoveancă, de religie şi obiceiuri greacă, după căsătorie polonă, muiere a trei bărbaţi, stăpâna celui de-al patrulea, instigatoarea nedreptei legi condeene, sprijinitoarea apăsării fără de lege a libertăţii polone, aprinzând focul între cetăţeni, sporind dihăniile iadului, n-a dat cât a trăit sfaturi bune bărbatului ei, iar după moarte nu i-a lăsat nimic decât arta de a face rău ţării şi a murit în anul de la Cristos 1666, anul mântuirii Poloniei. Fii patrie fericită, cât de uşor şi bine ai răsufla dacă atare dihănii mai des ar crăpa” (Gane 1933: 204).

[8] Numele sunt excerptate din foile matricole ale studenţilor medicinişti din anii 2009, 2010, 2011, studenţi care au, în general, vârsta de 19–20 de ani.

[9] Despre comicul unor nume „prin îmbinarea numelui cu prenumele vorbeşte G. Ibrăileanu în studiul *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale*. Criticul subliniază faptul că alegerea numelor personajelor „face parte din procesul de creaţie a dramaturgului. Numele în opera lui Caragiale trebuiau să caracterizeze clasa socială, veche sau nouă, a personagiilor, originea lor etnică rolul lor social. […] Numele în opera lui Caragiale luminează în felul lor istoria şi sociologia României din a doua jumătate a veacului trecut şi sunt formule rezumative. […] De la *Miţa Baston* la *Mari Popescu* şi la *Esmeralde Filipescu* – se vede gradaţia. E întreaga istorie a ridicării noroadelor, a evoluţiei burgheziei noastre simbolizate prin nume tot mai moderne, tot mai occidentalizate” (Ibrăileanu 1968: 292–289).

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)

Bianca, *Ribana*, *Vanessa*, *Ivona*, *Anabela* etc[10]. Între aceste nume, exemple ca *Alina Samira* şi *Oana Leila*, oglindesc situaţii familiale în care copii născuţi în familii mixte (români-străini) sunt botezaţi cu nume care reflectă originea etnică a părinţilor.

O altă cauză a pătrunderii numelor străine în inventarul onomastic românesc este fascinaţia pe care o exercită televiziunea, filmul, muzica pop asupra românilor şi nu numai. Din acest zone de influenţe au intrat în inventarul onomastic nume ca: *Mercedes* (*Mercedeasa*), *Kasandra*, *Angelina*, *Thalia*, *Vanessa*, *Rosalia*, *Pamela* etc.

Exuberanţa cu care părinţi îşi botează copii cu nume, nu doar străine, ci şi bizare: *Brăţara*, *Prinţesa Moldovei*, *Siberia*, *Serenada*, *Lămâia*, *Justiţia*[11]etc. a determinat apariţia unui „proiect de modificare a legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă prin care se interzice părinţilor să pună copiilor nume ridicole sau inspirate din telenovele" (Muşet 2011: 7).

În inventarul numelor feminine pe care l-am alcătuit pe baza documentelor şcolare ale studenţilor medicinişti din anii I şi al II-lea, se constată o creştere a ponderii numelor duble sau triple. Tendinţa folosirii numelor duble sau triple derivă, credem, din credinţa că „simplitatea" unui nume unic poate fi o dovadă de „sărăcie spirituală" sau materială[12] sau, poate, din dorinţa de a fi sigură că individul va putea fi identificat cu certitudine de către semeni, adaosul unui al doilea sau al treilea nume asigurând „triumful asupra individualului"[13].

Dacă în trecutul culturii româneşti numele duble feminine sunt extrem de rare: „*Tudora Mierioara*, *Ana Eftimia* (1554-1558)" (Reguş 1999: 24), în contemporaneitate, numele duble sau triple cunosc o frecvenţă deosebită: *Aniela Hristiana*, *Iunona Adriana*, *Claudia Gianina*, *Alice Cristine*, *Andrada Georgiana*, *Ana Maria Magdalena*, *Alina Samira*, *Elida Ela*, *Emma Aleca*, *Ariadna Cezarina*, *Emanuela Ruth*, *Romina Alexandra*, *Francesca Rafaela*, *Leila Adriana* etc.[14].

În alegerea numelui unei persoane, *criteriul estetic* se află printre importantele forţe care duc la preferinţa pentru un nume sau altul. Ca şi atunci când ne referim la culori şi gusturi, subiectivitatea este explicaţia faptului că unele nume care par frumoase unora, altora, aceleaşi nume, li se par inestetice. C. Gane, în *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, notează de multe ori că „numele *Cătălina*, *Voica, Păuna*, sunt frumoase, sunt nume curate româneşti" (Gane 1933: 53, 468), în timp ce *Cobâia* (numele soţiei lui C. Cantemir) i se pare un nume „ciudat" (*ibidem*). Luând

[10] Vezi nota 15.

[11] Vezi revista „Cancan" din 27.07.2011 şi Muşet 2011: 7.

[12] C. Noica afirmă: „Viaţa spirituală sfărşeşte, s-ar putea spune, atunci când lucrurile nu mai au decât un singur nume" (Noica 1978: 18).

[13] „Apare pe lume un ins şi i se spune Socrate; toată lumea îl va denumi aşa. Dar sunt foarte mulţi Socrate în comunitatea greacă, aşa încât şi numele propriu e un fel de generalitate. Trebuie să mai dai un nume ca să determini pe omul acela: trebuie să spui «Socrate fiul lui Sophroniskos». Iar la rândul său Sophroniskos reprezintă o generalitate, nu numai că poate denumi oricâţi alţi oameni, dar pentru că apare aci cu funcţia de «tată», care e limpede o generalitate. Aşadar, pentru a determina un individual au fost necesare două generalităţi. De la început, s-ar putea spune că denumirea determinatoare a unui om se face prin două coordonate, una a numelui de botez, alta a celui părintesc [...]. S-a creat un «spaţiu onomastic» cu două dimensiuni, prin care singur [...] poţi determina o realitate individuală [...]. Dar de cele mai multe ori două dimensiuni nu ajung: trebuie să adaugi o a treia [...], o a patra [...]. Generalurile determină individualul" (Noica 1986: 57–58).

[14] Vezi nota 15.

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)

în considerare criteriul estetic, trebuie să precizăm că sonoritatea numelor străine, coloratura exotică a acestora (*Pamela*, *Cerasela*, *Romina*, etc.) explică, parţial, cauza împrumutului numelor menţionate în inventarul antroponimic românesc.

Consecinţele orientării din ce în ce mai des, către surse externe în momentul alegerii numelor sunt extrem de grave, ameninţând identitatea limbii româneşti.

D. Caracostea sublinia necesitatea unui echilibru în alegerea cuvintelor, în cazul de faţă în selectarea numelor feminine „pentru a nu se ajunge la un bilingvism în care fondul străvechi al limbii unde sunt înscrise destinele literaturii noastre, să fie nesocotit" (Caracostea 2000: 300).

Bibliografie

****Cartea egipteană a morţilor*, traducere de Maria Genescu, Arad, Editura Sophia, 1993.

Bogdan 2004: N.A. Bogdan, *Oraşul Iaşi. Monografie istorică şi socială ilustrată*, Iaşi, Editura Tehnopress.

„Cancan" din 27 august 2011.

Caproşu, Chiaburu 2009: I. Caproşu, E. Chiaburu, *Însemnări de pe manuscrise şi cărţi vechi din Ţara Moldovei*, vol. III, Iaşi, Editura Demiurg.

Caracostea 2000: D. Caracostea, *Expresivitatea limbii române*, Iaşi, Editura Polirom.

Dauzat 1925: Albert Dauzat, *Les noms de personnes origine et evolution*, Paris, Librarie de la Grave.

Gane 1933: C. Gane, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*, vol. I, Bucureşti, Editura Ziarul Universul.

Ghyka 1981: Mathila C. Ghyka, *Estetica şi teoria artei*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Ibrăileanu 1968: G. Ibrăileanu, *Nume proprii în opera comică a lui Caragiale*, în *Scriitori români şi străini*, vol. I, Bucureşti, Editura pentru Literatură.

Madariaga 1983: Salvador de Madariaga, *Englez, francez, spaniol*, în *Intinerarii spirituale*, Bucureşti, Editura Meridiane.

Muşet 2011: Ion Muşet, *Nume care vor fi interzise în România: Mercedes, Gagarin, Elvis*, în „Bună ziua Iaşi", anul XIII, nr. 4021 din 6 august 2011, p. 7.

Noica 1978: C. Noica, *Interpretare la Cratylos* , în Platon, *Opere*, vol. 3, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Noica 1986: Constantin Noica, *Scrisori despre logica lui Hermes*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Reguş 1999: Aspazia Reguş, Corneliu Reguş, *Nume de femei în vechi acte istorice. Sec. XIV-XVI*, Bucureşti, Editura Mustang.

Tomescu 2001: Domniţa Tomescu, *Nume de persoană la români. Perspectivă istorică*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

Migration and Romanian Female Proper Names – Diachronic Approach

In the Romanian onomastics, the study of the current female names helps the researchers not only to find out linguistic data, but also to understand changes of mentality, tradition ruptures in the contemporary Romanian society. The diachronic analysis of the Romanian female names, names which have been inventoried from old documents' corpuses, literature, several current administrative documents facilitate their classification, taking into account various criteria (age, circulation, phonetic and derivative aspects, etc.).

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)

To the linguistic comments, we can add observations related to socio-economic, political factors that have led to populations' migration phenomenon in the last two decades. The huge importance of the rapid exchange of information (through media, movies, literature, etc.) in female names' migration, and not only, from one linguistic area to another is one possible explanation for the puzzle of Romanian onomastics.

Another inseparable aspect from proper names issue is the magic load of the name and the decisive part it plays, according to the Romanian and other peoples' beliefs, on the individual destiny. To sum up, the study of female proper names completes the picture of the Romanian onomastics in general, an area which is visibly affected by the migration phenomenon, no matter whether we have in view the Romanians settling abroad or foreigners setting in Romania.

BDD-V2600 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.86 (2026-09-16 04:01:55 UTC)